

**MEAHCIRÁÐÐEHUSA MEARRÁDUS
MH 1686/2025**

**Meahcástanlobiide guoski guvllolaš dihtoeriin
sámiid ruovttuguovllus Eanodaga, Anára ja
Ohcejoga gielddain ja Sámi bálgesa guovllus
Soađegili gielddas 1.6.2025- 31.7.2028.**

Addojuvvon Helssegis 17.04.2025

Mearrádus

Meahciráđđehus lea dán mearrádusas nannen iešguđet guovlluid dihtoeriid Meahciráđđehusa hálddašánvuloš stáhta eanan- ja čáhceguovllu geavahas meahcebevddu várás. Dát mearrádus gomiha árabut addojuvvon mearrádusa nr 1404/2022. Nannejuvvon dihtoeriid ferte čuovvut lobiid miedihettiin dahje attedettiin muđui bivdorivttiid.

Sámediggelága (974/1995) 9 § mielde Meahciráđđehusas lea ráđđádallangeatnegasvuohta buot viiddes ja mearkkašahti doaibmabijuin, mat sáhttet njuolga ja erenomáš vugiin váikkuhit ee. sámi kultuvrii dahje sin sajadahkii eamiálbmogin. Deavdin dihtii ráđđádallangeatnegasvuođa, áššáigullelaš virgeoapmahaš galgá várret sámediggái dilálašvuođa gullojuvvot ja ráđđádallat áššis. Sámedikkis addojuvvon lága (974/1995) 4 § mielde sámiid ruovttuguovlu mearkkaša Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gieldda guovlluid ja Sámi bálgesa guovllu Soađegili gielddas. Dihtoearemearrádusas lea ráđđádallojuvvon 24.3.2025 Meahciráđđehusa ja sámedikki gaskkas. Dihtoearemearrádusa hápmosis lea lassin 14.3.2025 bivdojuvvon nuortalašlága (253/1995) 56 § vuodul čálalaš cealkámuš nuortalaččaid siidačoahkkimis.

Dihtoearemearrádusa válmmaštallamis leat lassin gullan sámiid ruovttuguovllu ráđđádallangottiid;, Ohcejoga ráđđádallangotti 1.4.2025 ja Anára ráđđádallangotti 2.4.2025, Eanodaga ráđđádallangotti 3.4.2025 (láhka Meahciráđđehusas 39 §). Ráđđádallangottiid bargun lea ee. giedahallat stáhta eanan- ja čáhceguovlluid ja daidda gullelaš luondduriggodagaid suvdilis geavaheami ja dikšuma (láhka Meahciráđđehusas 234/2016 39 §). Ráđđádallangottiin dárkkodit lassin jahkásaččat meahcásteami ollašuvvama sámiid ruovttuguovllus ja giedahallet daid guovddáš áššiid, maid ráđđádallangoddái gullelaš čanasjoavkooassebealit gávnnahit dárbblašlažžan vuhtiiváldit meahcásteami guvllolaš jahkásaš virgeoapmahašplánemis. Meahciráđđehus lea dihtoearemearrádusa válmmaštallamis gullan lassin Bálgosiid ovtastumi 20.3.2025 boazodollui ja meahcásteapmái laktáseaddji guoskkahančuoggáin.

Meahcásteapmái guoski smávvafluodduid lohpedihtoearit Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddain ja Sámi bálgesa guovllus Soadegili gielddas gaskkal 1.6.2025 - 31.7.2028:

Soadegilli (Sámi bálges, lohpeguovlu 3615 Lokka-Porttipahta)

Eanalottiid bivddu áigge eanalottiid bivdorievtti sisttisdoalli lobit fámus oktanaga eanemustá 100 stuhka / jándor. Eanemustá lobit fámus gaskamearálaččat 0,5 lobi jándoris / 1000 hektára.

Anár (Lohpeguovllut 1606 Váhčir, 1610 Bátneđuottar, 1611 Guhtur ja 1612 Čaarmáuvááh)

Eanalottiid bivddu áigge eanalottiid bivdorievtti sisttisdoalli lobit fámus oktanaga ovttá lohpeguovllu nammii eanemustá 60 stuhka/jándor. Eanemustá lobit fámus gaskamearálaččat 0,5 lobi jándoris / 1000 hektára.

Eanodat, Ohcejohka ja Anár (Lohpeguovllut 1605 Njávđán, 1606 Gámas, 1608 Muotkeđuottar, 1609 Ánñel)

Rievssatbivddu áigge meahcástandeatta eanemustá 1 bivdojándor/100 hektára. Goittotge dalle go lea buorre rievssatmáttodat, meahcástandeatta sáhtá leat eanemustá 1,5 bivdojándor/100 hektára vuhtiiváldimiin, ahte ovttá beaivve gaskamearálaš meahcásteaddjemearri ii oaččo 10 beaivvi áigodagas rasttildit rádjáárvvu 1 bivdi / 1500 hektára. Go rievssatmáttodat lea vuollin, meahcástandeatta sáhtá leat eanemustá 0,5 bivdojándor/100 hektára.

Ovddabealde meroštallon guvllolaš dihtoeriin lassin sáhtá eanalottiid bivdoáigge vuovdit bivdolobiid eará smávvafluodduide eanemustá 20 % meroštallojuvvon iešguđetge guovllu eanaloddelohpedihtoearis.

Ovdal ja maññel eanaloddebaji lobit sáhttet leat fámus oktanaga eanemustá:

- 190 stuhka /jándor Eanodagas
- 420 stuhka / jándor Anáris
- 230 stuhka / jándor Ohcejogas

Olles guovllus:

Ovdal jahkásaš lohpedihtoeari viidodaga meroštallama ja čovdosa bivdolobiin bivdivuloš fluoddošlájain, ferte gullat meahcivaljidikšunovttastusaid ja Suoma fluoddođuovddáža.

Sarvva- ja guovžabivdu

Sarvvabivddu guovllobit meahcástanlága 8 § guovllus čovdojuvvojit báikkálaš diliid, dorvvolašvuodageahččanguovlluid ja meahcivaljidikšunservviid ráđđádallamiid bokte. Juos seammá lohpeguovllus bivdá eanet go okta bivdojoavku, guovllus ferte válđoáššis leat unnimustá 80–160 hektára/báhčči. Vai vuogálaš bivdoordnestallamat leat vejolaččat, sáhtá dárbbu mielde geavahit vuolit

unnimusárvvu. Vai sáhtá mieđihit máŋga sarvvaguovlologi, seammá guvlui ferte leat unnimustá 1000 hektára bivdoviidodat/joavku. Ásahuvvon dihtoeari stuorit hektárameari iešguđet bivdi ja bivdojoavkku nammii sáhtá dárbbu mielde geavahit omd. dakkár bivdoguovlluin, gos leat hárvvis geaidnofierpmádagat. Viiddes geaidnofierpmádaga bivdoguovlluin meahcástandeatta lea stuorát ja bivddu sáhtá čohkket guovllu sierra osiide, vai sáhtá garvit bahkatvuoda.

Juos eanetlogus ohcamuša báhččiin lea ruoktobáiki dakkár (ovtta) gielddas, gos sis lea meahcástanlága 8 § mielde riekti bivdit stáhta guovlluin, figget guovlohpeohcamuša láidestit vuosttažettiin gažaldatvuloš gieldda guvlui, juos gažaldatvuloš gielddas leat doarvái stáhta eatnamat báikegoddelaš bivdiid meari ektui.

Guovžža bivddus eanemustá oktanaga fámus 1 lohpi/1500 hektára.

Ákkastallamat

Meahcástanlága (615/1993) 6 § mielde riekti hárjehit bivddu ja mearridit das gullá guovllu eaiiggáđii, juos lágas maŋjelabbos ii namuhuvvo eará. Bivddus stáhta guovlluin ásahuvvo meahcástanlága 6. kapihttalas. Lága 44 § mielde bivdorievtti geavaheamis ja meahcivaljidikšumis stáhta guovlluin mearrida dihto spiehkastagaiguin dat virgeoapmahaš gii hálddaša guovllu. Ordnen dihtii meahcásteami, Meahciráđđehusa hálddašan stáhta guovlluide nannejuvvojit Meahciráđđehusas addojuvvon lága 18 § 2. momeantta vuodul iešguđet guovlluid dihtoearit meahcástanlága 46 §:s oaivvilduvvon lobiide ja mearrádusaide. Dihtoearemearrádusat válmmaštallojuvvojit golmma jahkái hávális. Meahcásteami dihtoearemearrádusat leat guokte, main nubbi gokčá sámiid ruovttuguovllu ja nubbi eará Suoma.

Dihtoearemearrádusas meroštallojuvvon guvllolaš dihtoearit dahket vejolažžan meahcástanlága 46 §:s oaivvilduvvon ovttaskas lobi stáhta guvlui guoskevaš mearrádusbargama sirdima dihto eavttuiguin Meahciráđđehusa virgeoapmahažžii dahje olbmui, guhte lea Meahciráđđehusa bálvalusas. Meahciráđđehuslága 18 § 3. momeantta mielde ovttaskas bivdolohpi sáhtá addojuvvot maidđái mašiinnalaččat ja ovttaskas mearrádus sáhtá dahkkot almmá ovdanbuktima haga.

Dihtoeariin vuhtiiváldon sierravuđot bivdoovddut

Meahcástanlága 8 § mielde olbmos, gean ruovttugieldalága (201/1994) 2 §:s oaivvilduvvon ruovttugielda lea Lappi dahje Kainuu eanangodđái gullelaš gielddas dahje Kuusamo, Pudasjärvi dahje Taivalkoski gielddas, dakkárin go dat ledje 31. beaivve juovlamánus 2014, lea riekti bivdit ruovttugielddistis stáhta oamastan guovlluin. Friija bivdoriekte vuhtiiváldojuvvo dihtoearemearrádusas nu, ahte sosiála suvdilvuolta ii šatta vára vuollái dahjege bivdoguovllut eai dieva liiggás, ja ahte bivdu lea dorvvolaš.

Sámiid ruovttuguovllus erenomáš fuomášupmi giddejuvvo sámiid riektái hárjehit sáme kultuvrra. Bivdu, eandalii rievssatbivdu gárdumiin lea maidđái oassi sámiid árbevirolaš kultuvrras. Sáme kultuvrii laktáseaddji boazodoallu vuhtiiváldojuvvo

lohpebivddu plánemis ja rávvagiin guvllolaš, kvantitatiiva dahje lohpeeavttuide čállon ráddjehussan.

Bivddu ekologalaš ja sosiála suvdilvuoda dorvvasteapmi

Dán mearrádusa ulbmilin lea ráhkadit dihtoeriid meahcásteapmái nu, ahte dat lea ekologalaččat ja sosiálalaččat suvdil, ja ahte ovddabealde namuhuvvon sierravuoigatvuodát dorvvastuvvojit.

Dán dihtoearremearrádusas leat meroštallojuvvon meahcástanjagiide 2025–2028, man galle gustojeaddji smávvafođđolobi eanemusat sáhttet leat oktanaga. Dasa lassin leat meroštallon rievssatbivddu jahkásaš plánema ákkat fuođđošlájaid varas máttodatárvoštallama vuodul. Smávvafođđolobiiguin oažžu bivdit eanalottiid, njoammila, čáhcelottiid ja smávva spiriid. Dasa lassin dihtoearremearrádusas meroštallojit sarvva- ja guovžabivddu ordnema almmolaš linnjemat ja rámmat.

Meahcásteapmi galgá leat ekologalaččat suvdil (meahcástanláhka 20 §) ja suvdilvuolta dorvvastuvvo álgovurrosaččat meahcástanlága ja -ásahusa vugiiguin. Stáhta guovlluid meahcásteamis galgá ekologalaš suvdilvuoda lassin vuhtiiváldit sosiála suvdilvuoda dahjege guovlluid eará geavahusa, meahcásteapmái laktáseaddji láhkaásahusvuodot sierravuoigatvuodaid ja sápmelaččaid vejolašvuoda hárjehit kultuvrraset.

Juos muhtin fuođđoealli máttodat šaddá vára vuollái, sáhtta namuhuvvon šlája bivddu gielddit meahcástanlága 38 § vuodul eanan- ja vuovdedoalloministeriija ásahusa dihto áigái šlája dihttonguovllus dahje dan oasis. Ásahusa addima ulbmil lea dorvvastit fuođđomáttodagaid, ja dat gusket stáhta eatnamiid lohpebivdui, bivdui meahcástanlága 8 § vuodul ja priváhttaeatnamiidda. Ásahusa doarjjan Meahciráđđehus sáhtta dárbbu mielde reguleret vára vuollái šaddan fuođđoeallái čuohcci bivddu lohpeeavttuiguin.

Dihtoearremearrádusa ja bivddu ekologalaš suvdilvuoda ollašuvvama čuvvot dárkkodemiin meahcásteami lohpemeriid ja sálašmáhcahagaid sálašmeriid. Meahcástandeaddaga ja sálašmeriid čuovvunbarggus ávkástallet Meahciráđđehusa čohkken dieđuid lassin Luondduriggodatguovddáža buvttadan dutkandieđu ja Suoma fuođđoguovddáža buvttadan dieđuid.

Guovžabivdu

Alimus hálddahasriekti attii golggotmánus 2023 čovdosa váidagiidda fuođđoguoovddáža miedihan máddodatdivššolaš guovžabivddu spiehkastatlobiin boazodoalloguovllu olggobealde. Čovdosa mielde ákkat spiehkastatlobiid miediheapmái eai dievvan. Riektečovdosiid ja Davvi-Gárjili miedihuvvon máttodatdivššolaš guovžalobiid ollašuhhtingildosa mielde máttodatdivššolaš guovžabivdu ii ollašuvvan ollenge meahcástanbajis 2024–2025.

Meahciráđdehus ráhkkan boazodoalloguovllu guovžabivdolobiid jearu lassáneapmái meahcástanbajis 2024–2025 juohkimiin boazodoalloguovllu stáhta guovlluid njealji oasseguvlui, maidda guđege guvlui ásahuvvui mearri, man olu sáhttet vuovdit eanemustá dihtoeriid. Bivdoordnestallamiid válmmaštaladettiin gulle viidát guovddáš čanasjoavkkuid (ee. Bálgosiid ovtastupmi, sámediggi, guovllu meahcivaljidikšunovttastusat, Suoma fuođđoguoovddáš, Suoma meahcásteaddjelihtu davvi bired). Válmmaštallama oktavuodas gávnnahejde, ahte stáhta guovlluid boazodoalloguovllu guovžabivdoordnestallan čakčat 2024–2025 ii vealttakeahtá leat bissovaš málle ja dan sáhtá rievdatit dárbbu mielde.

Eanan- ja vuovdedoallooministeriija ásahan stuorraspiriid spiehkastatlohpegeavadiid gárgehan áššedovdijoavku attii raporttas skábmamánus 2024. Bargajoavku evttohii vugiid, maiguin sáhtášii dahkat vejolažžan ee. guovžabivddu máttodatdivššu olis Suomas. Dát eaktuda nuppástusaid láhkaásaheapmái ja máttodatdikšoplána beaivvádahttima, maid figget bargat ovdal meahcástanbaji 2025.

Daningo guovžabivdui goski reguleren lea bárrásii nuppástuvvamin, Meahciráđdehus árvvoštallá, ahte dihtoearemearrádussii eai čállojuvvo mearkašahhti nuppástusat guovžalohpedihtoeriide. Dego meahcástanbadji 2024–2025 čájehii, Meahciráđdehus sáhtá dárbbu mielde iežas mearrádusain vuovdit guovžabivdui unnit lobiid go dihtoearemearrádusas meroštallo.

Sarvvabivdu

Dihtoearemearrádusas dahkkon sarvvabivddu viidodaga meroštallama ulbmil lea eastit dan, ahte ovtta guovllus eai leat menddo olu lobit badjálagaid. Juos leat menddo olu bivdojoavkkut ja meahcásteaddjit ovtta lohpebivdoguovllus, dat sáhtá leat dorvvolašvuodariska. Ásahuvvon dihtoeari 80–160 hektára stáhta eatnama/bivdi lea olles meahcástanlága 8 § guvlui ásahuvvon oktilaš rehkenaston unnimus mearri, mas sáhtá spiehkcasit juos praktihka bivdoordnestallamat nu gáibidit. Dákkár dilli sáhtá šaddat ovdamearka dihtii dalle, go stáhta eatnamiin meahcásteaddji joavkkuin leat geavahasas maiddá stáhta eatnamii laktáseaddji priváhtta guovllut. Dalle meahcásteaddjimeari juohkása viidit guvlui go stáhta eatnamiidda. Eandalii sámiid ruovttuguovllus ii rehkenaston unnimus hektárameari sáhte dakkárin guoskaduvvot sarvvabivddu lohpeguovlluid miediheamis, muhto baicca meahcásteami mihtuid meroštallamis berre lassin vuhtiiváldit boazodoalu sámiid árbevirolaš ealáhussan ja guovlluid hárvves geaidnofierpmádaga. Dán dihtii guovllobiin mearridettiin sámiid ruovttuguovllus praktihkas guoskadit dihtoearemearrádusas ovdanbukton unnimushektárameari

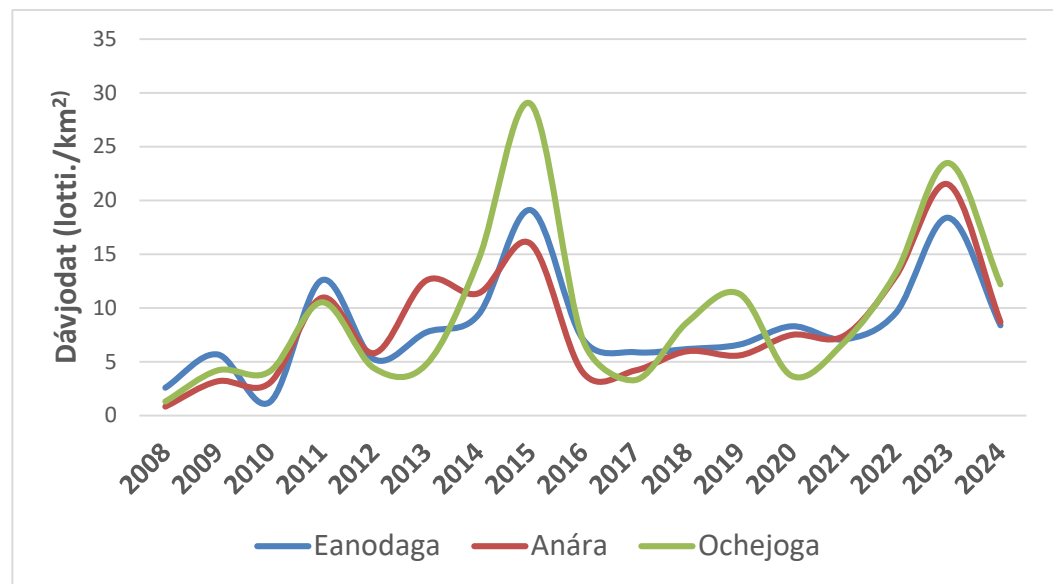
mearkkašahtti olu stuorit viidodatgáibádusaid báhčči ja bivdojoavkku nammii. Sarvvamáttodaga vearuhus muddejuvvo bivdolojiid bokte, maid mieđiha Suoma fuođđoguoovddáš.

Dihtoearremerarrádusa bistináigi

Dát dihtoearremerarrádus lea fámus golbma bivdobaji ja dat nohká 31.7.2028. Golbma jagi sáhtta árvoštallot guhkkodagas dáfus áigodahkan, goas eai geargga dáhpáhuvvat dakkár servodatlaččat mearkkašahtti nuppástusat, mat sáhtášedje váikkuhit dihtoeriid prinsihpaide.

Eanalottemáttodagat ja bivdoáiggit

Eanalottiid čuovvun dáhpáhuvvá Suomas eanaš Luondduriggodatguovddáža (Luke) fuođđogolmmahaslohkamiid bokte. Badje-Sámi duottarguoovlluid rievssatmáttodagaid árvoštallan lea jagi 2008 rájes vuodđuduvvan linnjálohkamii, mas lea veahkkin eanaloddebeana. Badje-Sámi rievssatmáttodaga árvoštallan dahkkojuvvo ovttasbarggus eaktodáhtolaš lohkkiiguin, Meahciráđdehusain ja Luondduriggodatguovddážiin. Eaktodáhtolaččain lea ovddasvástádus lohkamis, maid Meahciráđdehus koordinere. Luondduriggodatguovddáš analysere ja raporttere lohkanbohtosiid. Lohkamat čađahuvojit jahkásaččat borgemánu álggus golmma gieldda; Anára, Ohcejoga ja Eanodaga duottarguoovlluin 700–800 kilomehtera guhkkodagas sullii 200 lohkanlinnjás. Seammá sullasaš lohkanmetoda lea geavahusas maidái Norggas ja Ruotas.

Govva 1. Rievssatdávjodat Badje-Sámi gielddain jagiid 2008–2024. Gáldu: Luondduriggodatguovddáža jahkásaš raporttat Badje-Sámi rievssatmáttodagas.

Duottarguovlluid rievssatmáttodahkii lea mihtilmas, ahte máttodagat molsašuddet jahkásaččat (govva 1). Eanemusat máttodagat leat molsašuddan lohkanáigodagas 2008–2024 davimus, Ohcejoga gieldda guovllus. Máttodagaid alimus jagit leat čuovvunvuloš áigodagas dáhpáhuvvan ođđasit njealji jagi gaskkaid (2011, 2015, 2019 ja 2023) ja dat leat leamaš seammá áigge, go Badje-Sámis leat leamaš buot stuorimus sáhpán- ja goddesáhpánmáttodagat. Duottarguovllu rievssatmáttodagaid valljodagas sáhtta oaidnit nappo seammá njealji jagi birrajođolašvuohta go sáhpán- ja goddesáhpánmáttodagainge. Rievssaha bessema menestupmi lea čatnosis duottarguovlluin smávvaciebaniid stuorra mearrái, daningo daid spiriid, mat borret sáhpániid ja goddesáhpániid, bivdu čuohcá smávvaciebaniid máttodaga njejedettiin fámoláččabut lottiid maniide ja čivggaide. Go smávvaciebanat leat ollu, viiddes dutkamušas leat gávnnahan dan čatnasit maiddái dasa, man bures duottarguovlluin bessejeaddji gálániid besse lihkestuvvá (Lehikoinen ja earát. 2016).

Badje-Sámi rievssatmáttodat lea lohkanáigodagas leamaš stuorimus jagiid 2015 (dávjjodat 21,5 indiviidda/km²) ja 2023 (dávjjodat 21,4 indiviidda/km²). Rievssatmáttodaga njunušjagiid maŋnel leat bohtán guokte heajut jagi, man maŋnel máttodagat leat fas stuorrugohtán. Jagi 2023 njunušjagi maŋnel rievssatmáttodat beallidii jagi 2024 olles Badje-Sámi guovllus, daningo besse ii lihkestuvvan bures. Nana rávesmáttodaga dihtii rievssatmáttodat bisui goittotge ain guhkes áigegaska 2008–2023) gaskaárvvu sulaid (Luondduriggodatguovddáš 2024).

Duottarguovllu rievssatmáttodat lea lohkanáigodagas (2008–2023) binnáš loktanan. Eanan- ja vuovdedoalloministeriija ii leat gávnnahan dárbbaslašžan oanidit rievssatbivdoáiggi Ohcejoga, Anára ja Eanodaga gielddaid guovllus šat jagi 2010 maŋnel. Eanan- ja vuovdedoalloministeriija lea eanalottiid bivdoáiggiide guoski ásusaid ákkastallanmuittuhančállagis mannan jagiid gávnnahan, ahte rievssahii čuohcá oppalaččat Badje-Sámis uhcán meahcástandeatta, nappo bivdoáiggi ii leat dárbbasán dange dáfus ráddjet.

Soađegili guovllus rievssatmáttodagat ledje vuollin jagiid 2016 ja 2017, goas rievssat lei Soađegili ja olles Nuorta-Sámi guovllus ráfáidahtton. Rievssatmáttodat lassánii Nuorta-Sámis gaskageardánis dássái jagi 2018, ja ee. Soađegilis rievssahis lei mánotbaji guhkkosaš (10.9.–10.10.) bivdoáiggi jagiid 2018–2020. Jagiid 2021–2024 Soađegili rievssatmáttodat lea leamaš guhkes áigegaskkas gaskageardánis dásis ja rievssahii lea mannan jagiid Soađegilis leamaš meahcástanásahusa mielde dievas meahcástanáigi (10.9.–31.10.).

Anára njealji Meahciráđdehusa smávvafođđu lohpeguovllus (1606 Váhčir, 1610 Bártneuohttar, 1611 Guhtur ja 1612 Čaarmâuáivááh) ja Soađegili Lokka-Porttipahta lohpeguovllus sáhtta Meahciráđdehusa eanaloddelobiin bivdit rievssaha lassan maiddái čuvčča, hurri ja baggo. Fođđogolmmahaslohkamiid vuodul Anára čukčamáttodat stuorui jagi 2016 (2,4 indiviidda/km²) jagi 2021 rádjái (5,0 indiviidda/km²). Mannan jagiid áigge Anára čukčadávjjodat lea njiedjan váhá ja dat lea leamaš jagi 2024 fođđogolmmahaslohkamiid vuodul 3,9 indiviidda/km², mii lea goittotge ain eanet go Anára čukčamáttodaga guhkesáigásaš (1989–2024) dávjjodatgaskaárvvu (2,8 indiviidda/km²). Soađegili bealde Lokka-Porttipahta

lohpeguovllus čukčadávjodat lea mañimuš čieža jagi áigge seilon nanusin go jahkásaš čukčadávjodat lea molsašuddan gaskkal 4,9 - 6,1 yks./km².

Eanan- ja vuovdedoalloministeriija ii leat jagi 2020 mañjel ráddjen čuvčča bivdoáiggi Anáris ja Soađegilis. Čukčii lea mannan jagiid áigge leamaš Anáris ja Soađegilis meahcástanásahusa mielde olles golmma mánotbaji bivdoáigi čakčabajis (10.9.–10.12.) ja čuvčča meahcástanbadji maiddái ođđajagimánus (10.1.–31.1.).

Anára hurri- ja bakkodávjodagat leat fuođdogolmmahaslohkamiid guhkesáigásaš dárkkodanbajis (1989–2024) leamaš eanaš vuollin (< 1,0 indiviidda/km²). Guktot šlájat dihttojitge Anáris juo leavvama davvirádjáguovlluin. Soađegili hurrimáttodat lea sturron jagis jahkái jagi 2017 rájes. Hurridávjodat Soađegili meahcivaljidikšunsearvvi guovllus juvssai guhkesáigásaš áigodaga (1989–2024) alimus jagi 2024 ja lei 7,1 hurriindiviidda ovttá njealjehaskilomehteris.

Hurri bivdoáigi čakčat lea Anára ja Soađegili gielddaid guovllus leamaš jagi 2021 rájes meahcástanásahusa vuodul olles golmma mánotbaji guhkkosaš (10.9.–10.12.) ja varishurri bivdoáigi maiddái ođđajagimánus (10.1.–31.1.) jagi 2022 rájes. Eanodagas ja Ohcejogas báikegoddelaččat leat sáhttán bivdit hurri eanan- ja vuovdedoalloministeriija jahkásaččat addin ásahusa ráddjema mielde čakčat guokte mánotbaji (10.9.–10.11.).

Baggo bivdoáigi lea Badje-Sámi gielddain leamaš jagi 2021 rájes mánotbaji guhkkosaš (10.9.–10.10.). Baggo bivdoáigi oanui mánotbaji guhkkosažžan maiddái Soađegili guovllus jagi 2024 ovddit jagiid guovtti mánotbaji guhkkosaš bivdoáiggi ektui.

Meahcásteami ekologalaš ja sosiála suvdilvuoda sihkkarastin

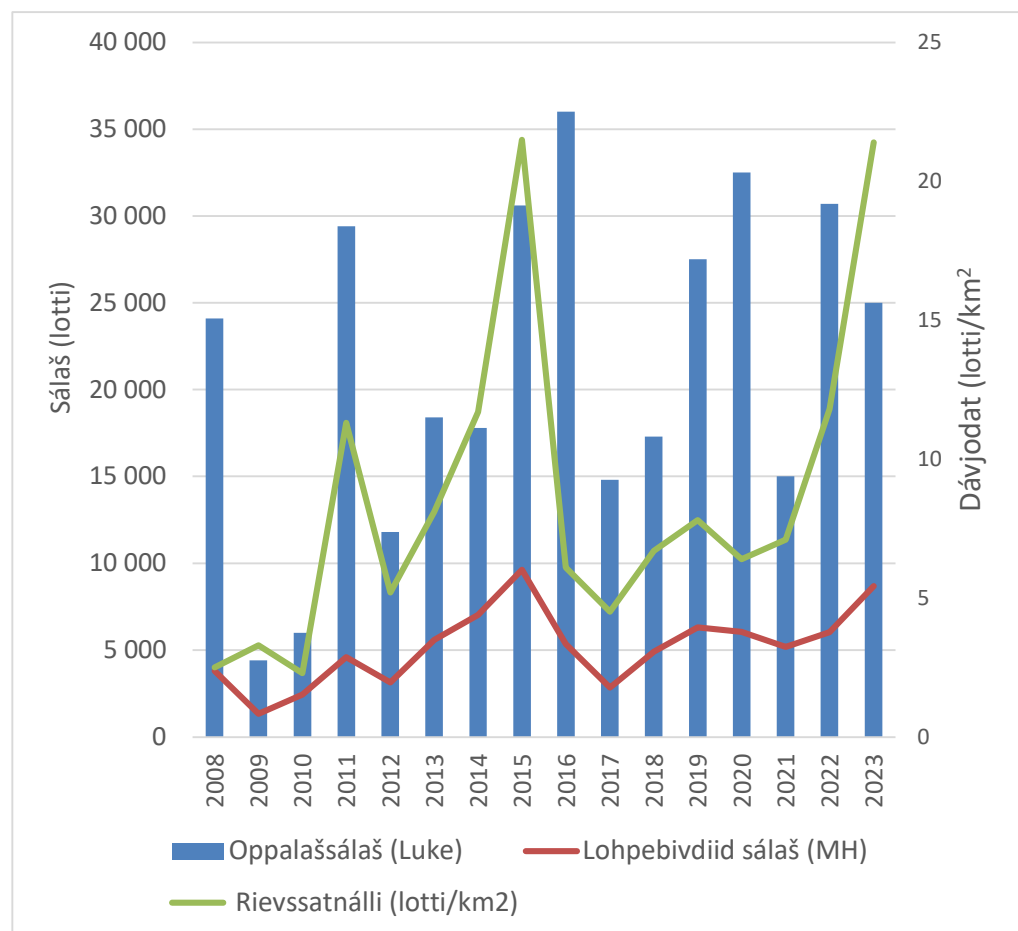
Dán dihtoearemearrádusas duottarguovllu rievssaha meahcásteami mihtu meroštallan vuodđun adnojuvvo meahcástandeatta, man suvdilvuoda rádjáárvun árvvoštallojuvvo golbma (3) bivdojándora/km². Rádjáárvu vuodđduvvá dutkanbohtosiidda (Willebrand & Hörnell 2001, Hörnell-Willebrand 2005, Willebrand ym. 2011), ja dat leamašan geavahas Ruota stáhta rievssatbivddu muddemis jagi 2006 rájes. Ovddabealde namuhuvvon dutkamušat leat čájehan, ahte meahcástandeaddaga ráddjen golmma meahcástanjándorii ovttá njealjehaskilomehteris, doalaha rievssaha bivdojápmima ekologalaččat suvdilis, vuollil 30 % dásis.

Dorvvastan dihtii gielddalaččaid meahcásteaddjiid oasi, vuovdinvuloš lobiid meari ráddjejit 0,5–1,5 bivdojándor/km². Dalle árvvoštallon gielddalaččaid ja lohpebivdiid oktiirehkenaston oppalašsálaš ii rasttil suvdilis vearuhusa rádjáárvvu (rievssahis 30 %). Dihtoearemearrádusas ráddjejuvvo lassin gielddalaččaid ja lohpebivdiid oktiirehkenaston gaskamearálaš meahcásteaddjimearrin 1 bivdi/1500 hektára. Dát rádjáárvu vuodđduvvá dutkamušaide gielddalaččaid smávvafooddu bivdui geavahan bivdojándoriin (omd. Kangas 2006, Niemi ja earát 2009, Nykänen ja earát 2014) ja ovddit jagiid vásáhussii ja čanusjoavkkuin bohtán máhcahahkii

lohpeguovlluid bivdimeriin. Seammá áigge meahcásteaddjiid meari ráddjema bokte figget eastadit guovlluid dievvama liiggás ja vuhtiiváldit boazobargguid guovllus.

Rievssatsálaš ja bivdovearuhus Badje-Sámi gielddaid guovlluin

Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddaid oktiirehkenaston jahkásaš rievssatsálaš lea Luondduriggodatguovddáža bajásdoallan statistihkkadiehtovuodu mielde jagiid 2008–2023 áigge molsašuddan 4 400–36 000 lotti gaskkas (govva 2). Sálašmeari stuorra molsašuddan govvida duottarguovllu rievssahii mihtilmas máttodatmolsašuddama. Meahciráđdehusa lohpebivdiid sálaš lea seammá áigegaskkas molsašuddan s. 2800–6300 rievssaha gaskkas, ja lohpebivdiid oassi oppalašsállašis lea fas molsašuddan 15–40 % gaskkas. Meahciráđdehusa lohpebivdiid rievssatsálaša oassi lohpeguovlluid rievssatmáttodagas lea olles dárkkodanáigodagas (2008–2024), earret jagi 2009, báhcán vuollil 5 prosentii. Lohpebivddu dagahan bivdovearuhus lea dakko bokte bisson stádisin. Báikegoddelaččaid sálašoassi Badje-Sámi rievssatsálašis lea gaskamearálaččat s. 70 % (Nykänen ja earát. 2014). Árbevirolaš gielddalaččaid hárbjehan rievssatbivdu gárdumiin lei muhtumin s. 50 % oppalašsállašis (Korhonen 2004), muhto gárdunbivddu aktiivvalaš hárbjeheapmi, eandalii ealáhusa várás, lea čielgasit geahppánan mannan jagiid áigge.

Govva 2. Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddaid oktiirehkenaston rievssahiid oppalašsálaš, lohpebivdiid rievssatsálaš ja rievssatmáttodaga dávjodat jagiid 2008–2023.

Čuvčča, hurri ja baggo sállasat Badje-Sámis

Čuvčča, hurri ja baggo oktiirehkenaston sálašmearri Badje-Sámis lea jagiid 2018–2023 áigge molsašuddan 1900–7600 lotti gaskkas. Oppalašsálaš badjel bealli leat leamaš čuvččat. Čukčasálaš lea leamaš stuorámussan badjel 4000 lotti, jagiid 2020 ja 2022.

Tabella 1. Čuvčča, hurri ja baggo sálašmearit Badje-Sámi gielddaid (Eanodat, Ohcejohka ja Anár) guovllus jagiid 2018–2023 (Luondduriggodatguovddáš 2025).

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Čukča	2100	2700	4300	1200	4100	2100
Hurri	700	600	800	400	2300	1100
Bakku	300	700	500	300	1200	800
Oktiibuot	3100	4000	5600	1900	7600	4000

Olgobáikegoddelaččat leat sáhtán bivdit čuvčča, hurri ja baggo Meahciráđdehusa eanaloddelobiin Anára njealji lohpeguovllus (1606 Váhčir, 1610 Bátneuohtar, 1611 Guhtur ja 1612 Čaarmâuáivááh). Lohpebivdiid oktiirehkenaston čukča-, hurri- ja bakkosálaš lea molsašuddan gaskkal 150 (jagi 2024) ja 450 lotti (jagi 2020) ja báhcá dáid šlájaid buohta vuollil 10 %:ii Badje-Sámi jahkásaš oppalašsálaš.

Dihtoearremearrádusa suvdilvuoda sihkkarastin

Dán dihtoearremearrádusa lobiid vuovdin ollašuohtto jahkásaččat guovtti muttus. Oassi dihtoearis addojuvvo vuovdimassii geassemánu álggus ja oassi sestojuvvo nuppi vuovdinbadjái borgemánu lohppii. Dán meannudeami bokte sáhtá vuhttiiváldit suoidne-borgemánu fuođđogolmmahas- ja linjállohkamiid bohtosiid ja heivehit daid lohpevuovdimii, mii lea guovddáš oassi suvdilvuoda dorvvasteamis. Dihtoeriid juohkašuvvan vuosttaš ja nuppi vuovdinmuttu gaskkas sáhttet molsašuddat iešguđet guovlluin, iige dat stivrejuvvo dán mearrádušas, daningo dát ordnestallamat eai bija gažaldatvuložin rivttiid, eaige bivddu ekologalaš dahje sosiála suvdilvuoda.

Borgemánu vuovdinbadji ásahuvvo jahkásaččat nu, ahte vejolaš eanan- ja vuovdedoalloministeriija ásahan bivdoráddjehusaid dahje -gildosiid sáhtá vuhttiiváldit lohpevuovdimis. Juos lobit leat vuovdin geasi vuovdinbajis dakkár áigodahkii ja guvlu, gos eanalottiid bivdu gildojuvvo láhkaásahusa bokte, lobit gessojit eret ja dain mákson ruđat máhcahuvvojit.

Meahciráđdehusas ja jahkelogiid vásáhus bivddu viidodaga meroštallamis stáhta eatnamiin. Bivddu sierraáššedovdit vástidit bivddu jahkásaš viidodaga meroštallamis dihtoearremearrádusa olis. Bargu ollašuohtto

fuodđoplánenvuogádaga bokte. Lohpeplánen manná guovlluid mielde ja viidodaga meroštallamis vuhtiiváldo eanalottiid molsašuddama lassin guovlluid vuvddiid struktuvra ja bivddihahttivuohta, guovllu eará geavahus (ee. turisma- ja virkkosmahttingeavahus), lunddolaš ealáhusa hárjeheapmi ja boazodoallu ja eará eanangeavaheapmi. Guvllolaš dihtoearit meroštallojit guđege meahcivaljidikšunovttastussii sierra.

Dán mearrádusa Sámi bálgesa guovllu (lohpeguvlui 3615 Lokka-Porttipahta) ja Anára gieldda njealji smávvafođđu lohpeguvlui (1606 Váhčir, 1610 Bátneđuottar, 1611 Guhtur ja 1612 Čarmáuváivááh) guoski dihtoearit spiehkkašit sámiid ruovttuguovllu eará lohpeguovlluin, daningo namuhuvvon guovlluin Meahciráddehusa lobiin sáhtta bivdit buot eanaloddešlájaid. Dihtoearit dán guovlluin vástidit meannudeami ja dási, mii čuvvojuvvo Suoma stáhta eatnamiin.

Bivddu plánemis ja viidodaga meroštallamis vuhtiiváldojuvvo maiddá sosiála suvdilvuoha. Dát mearkkaša dan, man galle bivdi sáhttet guvlui boahit nu, ahte sii eai hehte nuppiideaset dahje earáid, geat johtet luondus. Dát viidodaga meroštallan vuodđuduvvá dan máhcahahkii, maid iešguđet dávjodagain ollašuvvan bivddus leat jagiid mielde ožžon. Sosiála suvdilvuoha viidodaga meroštallan nappo vuodđuduvvá vásáhusaide ja dat dahkko sierra iešguđetge guovllus.

Sáme kultuvrii nannosit laktáseaddji boazodoalu vuhtiiváldin lohpebivddu plánemis ja viidodaga meroštallamis lea sosiála suvdilvuoha árvvoštallamis okta guovddáš ášši. Dihtoearremearrádusa válmmaštallama ovdadeaddji ráđđádallamiin leat eandalii giedahallan lohpebivddu ja boazodoalu gaskasaš čuolmmaid. Dát vuhtiiváldo bivdoáššehasaid rávvemis, masa maiddá bálgosiid ovddasteaddjit ieža oassálastet. Maiddá sámedikki ovdanbuktin áššiid figget vuhtiiváldit bivddu praktihkalašvuoda plánemis.

Dihtoearremearrádusas dahkkon sarvvabivddu viidodaga meroštallama mihttomearrin lea eastit, ahte guovllus eai leat liiggás badjálás lobit. Juos ovtta lohpebivdoguovllus leat menddo olu bivdojoavkkut ja bivdit, dat sáhtta leat vejolaččat dorvvolašvuodariska. Ásahuvvon dihtoeari 80–160 hektára stáhta eatnama/bivdi lea olles meahcástanlága 8 § guvlui ásahuvvon oktilaš rehkenaston unnimus mearri, mas sáhtta spiehkkašit juos praktihka bivdoordnestallamat gáibidit nu. Dákkár dilli sáhtta šaddat ovdamearkka dihtii dalle, go stáhta eatnamiin bivdi joavkkuin leat geavahusas maiddá stáhta eatnamii laktáseaddji priváhtta guovllut. Dalle bivdimearri juohkása viidit guvlui go stáhta guovllut. Eandalii sámiid ruovttuguovllus ii rehkenaston unnimus hektárameari sáhte dakkárin guoskadit sarvvabivddu lohpeguovlluid mieđiheamis, muhto baicca bivddu viidodaga meroštallamis galgá vuhtiiváldit lassin guovllu boazodoalu sápmelaččaid árbevirolaš ealáhussan ja guovlluid hárvves geaidnofierpmádaga. Dán dihtii guovllobiin mearridettiin sámiid ruovttuguovllus praktihkas guoskadit dihtoearremearrádusas ovdanbukton unnimushektárameari mearkkašahhti láchkai stuorit viidodatgáibádusaid báhčči ja bivdojoavkku nammii. Sarvvamáttodaga vearuhusa mudden dahkko bivdolobiid bokte, maid mieđiha Suoma fuodđoguovddáš.

Gáldut:

- Hörnell-Willebrand M. 2005: Temporal and spatial dynamics of Willow grouse (*Lagopus lagopus*). – Acta Universitatis Agriculturae Sueciae 2005: 53 (Doctoral thesis).
- Kangas, L. 2006. Metsäkanalintujen metsästys Pohjois-Suomessa. Metsästyskuolleisuus, metsästyksen valikoivuus ja kestävyys. Kala- ja riistaraportteja nro 378, Riistan- ja kalantutkimus.
- Korhonen, P. 2004. Pienriistan metsästys Pohjois-Suomessa vuonna 2003. – Kala- ja riistaraportteja nro 326, Riistan- ja kalantutkimus.
- Lehikoinen A., Fraixedas S., Burgas D, Eriksson H., Henttonen H., Laakkonen H., Lehikoinen P., Lehtomäki J., Leppänen J., Mäkeläinen S., Niemimaa J., Pihlajaniemi M., Santaharju J. & Välimäki K. 2016: The impact of weather and the phase of the rodent cycle on breeding populations of waterbirds in Finnish Lapland. *Ornis Fennica* 93: 31-46.
- Luonnonvarakeskus 2024: Riekkokanta pienentynyt kaikissa Ylä-Lapin kolmessa kunnassa (verkkojulkaisu). [viitattu: 6.2.2025]. Saantitapa: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/riekkokanta-pienentynyt-kaikissa-kolmessa-ylalapin-kunnassa>
- Luonnonvarakeskus 2025: Tilastotietokanta, riistasaaalis (verkkojulkaisu). [viitattu: 6.2.2025]. Saantitapa: https://statdb.luke.fi/PxWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__06%20Kala%20ja%20riista__02%20Rakenne%20ja%20tuotanto__16%20Metsastys/5_Mets_saaalis.px/?rxid=61ae8652-2a26-41c0-ab11-996566cbdb43
- Niemi, M., Nylander, E. & Korhonen P. 2009. Pienriistan metsästys Pohjois-Suomessa vuonna 2008. Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 20/2009. 32 s.
- Nykänen, A., Nylander, E. & Korhonen, P. 2014. Pienriistan metsästys Pohjois-Suomessa vuonna 2013. Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia ja selvityksiä 13/2014. 43 s.
- Willebrand, T. & Hörnell, M. 2001: Understanding the effects of harvesting willow ptarmigan *Lagopus lagopus* in Sweden. – *Wildlife Biology* 7: 205-212.
- Willebrand, T., Hörnell-Willebrand M & Asmyhr, L. 2011: Bag size is more sensitive to variation in hunter effort than to variation in willow grouse density. – *Oikos* 120: 1667 - 1673

Láhkačuoggát Láhka Meahciráđđehusas (234/2016) 18 § ja 39 §
 Meahcástanláhka (615/1993) 6 §, 8 § ja 20 §
 Láhka sámedikkis (974/1995) 9 §

Rievdadusohcan

Dán mearrádussii duhtameahtun olmmoš oažžu ohcat dasa váidimiin rievdadusa Davvi-Suoma hálddahasrievttis nugo riektegeavvamis hálddahasássiin addojuvvon lágas (808/2019) ásahuvvo.

Váidinčujuhus lea mielddusin.

Mearrádusa ollašuttin

Dát mearrádus sáhtá ollašuttot rievdadusohcamis fuolakeahtá. Rievdadusohcanvirgeoapmahaš sáhtá goittotge gieldit mearrádusa ollašuttima.

Ákkastallamat: Mearrádusa ollašuttin dahká vejolažžan meahccedoalloeaddji bivdobiide guoski mearrádusdoaimaválddi delegerema (Meahciráđđehusláhka 18 § 3 mom), mii lea lohpevuovdima ollašuttima guovddáš eaktu. Dasa lassin mearrádusa bokte sihkkarasto fuođđoriggodagaid suvdilis geavaheapmi go ovddit dihtoearemearrádus lea nohkan.

Mearrádusa diehtunaddin

Dát mearrádus buktojuvvo diehtun almmolašdiehtunaddimin. Mearrádus dollojuvvo oaidnin láhkai 31.5.2025 rádjái Meahciráđđehusa Oulu doaimmahagas (Veteraaninkatu 9, 90130 Oulu), Meahciráđđehusa Avvila bálvalanbáikkis (Sairaalantie 3 B, 99800 Avvil) ja Meahciráđđehusa Badje-Sámi luondduguovddáš Siiddas (Inarintie 46, 99870 Inari) ja Meahciráđđehusa www.eraluvat.fi -siidduin ja www.metsa.fi -siidduin. Áššegirjji oaidnin láhkai ásaheamis almmuhuvvo Meahciráđđehusa neahttasiidduin ja dasas lassin čuovvovaš aviissain: Helsingin sanomat, Lapin Kansa, Kaleva, Kainuun Sanomat, Maaseudun Tulevaisuus ja Hufvudstadsbladet

Vesa Ruusila
 Meahccedoalloeaddji

Ahti Putaala
 Bivdima njunušáššedovdi